EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 15.10.2026
COM(2026) 551 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE,

mis käsitleb 20. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/1240 (sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku loomise kohta) kohaldamist

1. Sissejuhatus

1.1 Poliitiline taust

Sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustik (edaspidi „ILO võrgustik“) hõlmab selliste kontaktametnike kogukonda, kelle liikmesriigid, Schengeni lepinguga ühinenud riigid, siseküsimustega tegelevad ELi asutused[1] ja Euroopa Komisjon (edaspidi „ILO võrgustiku liikmed“) on lähetanud kolmandatesse riikidesse sisserändega seotud ülesannete täitmiseks täis- või osalise tööajaga. ILO võrgustiku üldeesmärk on tagada optimaalne koostöö ja koordineerimine sisserände kontaktametnike vahel, et toetada ELi rändepoliitikat.

2004. aastal nõukogu määrusega (EÜ) nr 377/2004[2] loodud ILO võrgustikku tugevdati määrusega (EL) 2019/1240[3] sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku loomise kohta (edaspidi „ILO võrgustiku määrus“).

ILO võrgustiku määruse eesmärk on ajakohastada ja tugevdada ILO võrgustikku, et sellel oleks tõhusam roll ELi rände haldamisel, sealhulgas edendades võrgustikus Euroopa tiimi lähenemisviisi kasutamist. Määrusega laiendati mõiste „sisserände kontaktametnik“ määratlust ja võeti kasutusele muid uuenduslikke aspekte, nagu uus ILO võrgustiku juhtnõukogu[4] ning suurendati komisjoni ja siseküsimustega tegelevate ELi asutuste lähetatud kontaktametnike rolli. Määrusega tugevdati sisserände kontaktametnike rolli teabe kogumisel ja vahetamisel, sealhulgas turvalise veebipõhise teabevahetusplatvormi loomise kaudu, ning laiendati ILO võrgustiku ulatust, et see hõlmaks kõiki rände haldamisega seotud ülesandeid.

ILO võrgustiku määrus on oluline osa 12. juunil 2026 kohaldama hakatud rände- ja varjupaigaleppe[5] (edaspidi „lepe“) kohasest terviklikust lähenemisviisist rände haldamisele. ILO võrgustikul on oluline roll rände lõimimisel rahvusvahelistesse partnerlustesse, mis moodustavad leppe nurgakivi. Sisserände kontaktametnikud, kes tegutsevad kohapeal ja teevad igapäevast koostööd kohalike omavalitsustega kõigis rände haldamisega seotud ülesannetes, on kolmandate riikidega tehtavas rändealases koostöös tõepoolest kesksel kohal.

Rände- ja varjupaigaleppes ette nähtud ja 2026. aasta jaanuaris vastu võetud varjupaiga- ja rändehaldusstrateegias tuletatakse meelde, et komisjon tugineb ILO võrgustikule kui ühele partnerile, kes tegeleb rändeteedel rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamisega ja aitab rändeteedel asuvatel riikidel valmis olla[6]. Seega on ILO võrgustikul keskne roll rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemise ülemaailmse

[1] Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol), Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex), Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA).
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004R0377
[3] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1240
[4] ILO võrgustiku juhtnõukogu koosseisus on üks esindaja igast liikmesriigist, kaks komisjoni esindajat, üks Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti esindaja, üks Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti esindaja ja üks Euroopa Liidu Varjupaigaameti esindaja. Schengeni *acquis*’ sätete rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega seotud riigid osalevad juhtnõukogus ja nimetavad igaüks ühe hääleõiguseta liikme. Neil on lubatud avaldada arvamust kõigi juhtnõukogus arutatavate küsimuste ja tehtavate otsuste kohta.
[5] https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_et
[6] https://home-affairs.ec.europa.eu/european-asylum-and-migration-management-strategy_et

liidu[7] ellu rakendamisel, eelkõige 2025. aasta detsembri ühisdeklaratsioonis[8] välja pakutud kogu rändeteed hõlmava lähenemisviisi rakendamisel, sealhulgas parandades rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega seotud olukorrateadlikkuse andmete kogumist ja jagamist ning edendades ühiseid õiguskaitsealaseid uurimisi ja operatiivkoostööd partnerriikidega.

ILO võrgustik aitab rakendada ka kõiki ELi rändehalduspoliitika meetmeid ja õigusakte, sealhulgas ELi uuendatud tegevuskava rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamiseks (2021–2025),[9] inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegiat (2021–2025),[10] tagasisaatmisdirektiivi,[11] ELi viisaeeskirja,[12] ELi viisastrateegiat,[13] EUROSURi määrust[14] ning Euroopa piiri- ja rannikuvalve määrust[15].

1.2 Käesoleva aruande eesmärgid ja metoodika[16]

Käesolevas aruandes, mis põhineb liikmesriikide, Schengeni lepinguga ühinenud riikide[17] ja asjaomaste siseküsimustega tegelevate ELi asutuste[18] esitatud teabel, tehakse kokkuvõte sellest, kuidas määrust on seni rakendatud, kirjeldatakse tehtud edusamme ja veel tegemata samme ning analüüsitakse neid, samuti pakutakse välja meetmed määruse rakendamise jätkamiseks ja seega ILO võrgustiku operatiivse mõju suurendamiseks.

Käesolevat aruannet võetakse arvesse ka komisjoni lihtsustamise ja rakendamise tegevuskavas. ILO võrgustiku määruse rakendamist liikmesriikides käsitlev analüüs aitab kaasa määruse stressitestimisele, millega tagatakse, et see on jätkuvalt asjakohane, proportsionaalne ja asjakohane oma eesmärkide kulutõhusaks saavutamiseks.

2. Sisserände kontaktametnike lähetamine, rollid ja ülesanded

[7] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/mt/ip_23_6081. Ülemaailmne liit toetub kolmele sambale, milleks on i) rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamine, ii) reageerimine rändajate ebaseaduslikule üle piiri toimetamisele ja iii) alternatiivid rändajate ebaseaduslikule üle piiri toimetamisele.
[8] https://home-affairs.ec.europa.eu/news/global-alliance-counter-migrant-smuggling-reinforces-its-commitments-its-second-conference-2025-12-11_en
[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0591
[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52021DC0171
[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0115. Samuti on võrgustikul oluline roll tulevase tagasisaatmismääruse rakendamisel, mis on kavas vastu võtta 2026. aasta viimases kvartalis. Tekst näeb ette liidu tagasisaatmise kontaktametnike ametikoha loomise, kellest saaks ILO võrgustiku liikmed.
[12] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1155
[13] https://home-affairs.ec.europa.eu/eu-visa-strategy_en
[14] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1052
[15] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896
[16] Kooskõlas ILO võrgustiku määruse artikliga 12 peab komisjon esitama viis aastat pärast määruse vastuvõtmist Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohaldamise kohta. ILO võrgustiku määrus võeti vastu 20. juunil 2019. Rakendamisaruande koostamine ja vastuvõtmine oli kavandatud olema tihedalt kooskõlas 2026. aasta jaanuaris avaldatud varjupaiga- ja rändehalduse strateegiaga.
[17] Käesolevas aruandes hõlmab mõiste „liikmesriigid“ nii ELi liikmesriike kui ka Schengeni lepinguga ühinenud riike.
[18] ILO võrgustiku liikmetele saadeti küsimustik 28. juulil 2025.

2.1. Sisserände kontaktametnike lähetamise strateegilised ja operatiivkaalutlused

Sisserände kontaktametnik on kontaktametnik, kelle on ametisse nimetanud ja välismaale lähetanud ühe liikmesriigi pädevad asutused, komisjon või ELi asutus, et tegeleda sisserändeküsimustega, isegi siis, kui need moodustavad vaid osa asjaomase kontaktametniku ülesannetest.

Kooskõlas ILO võrgustiku määrusega kutsutakse sisserände kontaktametnikke üles paremini koordineerima ja optimeerima oma võrgustiku kasutamist, et tõhusamalt reageerida ELi prioriteetidele alates ebaseadusliku rände ja sellega seotud piiriülese kuritegevuse ennetamisest ja selle tõkestamisest, väärika ja tulemusliku tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise hõlbustamisest, ELi välispiiride integreeritud haldamisele kaasaaitamisest kuni seadusliku sisserände haldamise toetamiseni, sealhulgas rahvusvahelise kaitse, ümberasustamise ja lahkumiseelsete integratsioonimeetmete valdkonnas.

Kui liikmesriigid otsustavad lähetada sisserände kontaktametnikke kolmandatesse riikidesse, põhinevad nende otsused suures osas riiklike strateegiliste tegurite ja tegevusprioriteetide hindamisel. Nendes hindamistes vaadeldakse tavaliselt selliseid tegureid nagu i) nende riiki mõjutav ebaseaduslik ränne, sealhulgas nii praegused kui ka eeldatavad rändevood; ii) rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine ja inimkaubandus päritolu- või transiidiriikides; iii) identiteedi- ja dokumendipettus; iv) kohalikes lennujaamades tuvastatud riskid; v) vajadus toetada rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse uurimist; vi) koostöö tagasisaatmise valdkonnas; ning vii) koostöö piirihalduse valdkonnas.

Madalmaad, Portugal ja Ungari on märkinud, et seadusliku rändega seotud ülesanded on samuti üks tegur lähetamist käsitlevate otsuste tegemisel (nt tööjõu liikuvust käsitlevate seaduslike kiirmenetluste toetamine ja tegelemine pettustega varjupaigaga mitteseotud rändemenetlustes).

Belgias järjestatakse prioriteetsed kolmandad riigid selliste kriteeriumide strateegilise analüüsi põhjal, mis hõlmavad diasporaakogukondade olemasolu, kaubandussuhteid, kuritegevuse taset ja olemasolevate ametlike koostöökanalite tõhusust. Belgia kaalub kontaktametnike, sealhulgas sisserände kontaktametnike lähetamist, kui leitakse, et ametlike mehhanismide täiendamiseks on kolmandate riikidega vaja teha tihedat koostööd. Samamoodi põhinevad Saksamaa sisserände kontaktametnike lähetamist käsitlevad otsused strateegilistel ja taktikalistel hindamistel, milles võetakse arvesse rändesuundumusi kolmandates riikides, operatiivülesandeid ja riiklikke strateegilisi huve.

Lähetamist käsitlevate otsuste tegemisel on oluliseks teguriks ka kahepoolsed lepingud, mis hõlbustavad koostööd ILO võrgustiku liikmete ning lähetatud sisserände kontaktametnike ja vastuvõtvate riikide vahel. Selliste lepingute olemasolu korral moodustavad need sisserände kontaktametnike tõhusaks lähetamiseks olulise aluse. Lähetamist käsitlevad otsuseid mõjutavad ka julgeolekutingimused ja olemasolevad ressursid.

Läti, Rootsi ja Sloveenia on rõhutanud, kui oluline on võtta sisserände kontaktametnike lähetamisel arvesse ELi laiemaid huve ja prioriteete. Kaheksa riiki[19] on praeguse seisuga Frontexi toetusel lähetanud Euroopa tagasisaatmise kontaktametnikud,[20] kelle ülesanne on tegutseda ELi nimel kolmandates riikides, järgides seeläbi tagasisaatmise valdkonnas Euroopa tiimi lähenemisviisi.

Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikel on ILO võrgustikus oluline roll. Need on spetsialiseerunud sisserände kontaktametnikud, keda komisjon (rände ja siseasjade peadirektoraat)[21] on kasutanud alates 2015. aastast, et koordineerida ja esindada ELi huve rände valdkonnas. Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike lähetamise eesmärk on maksimeerida ELi meetmete mõju rände haldamisele partnerriikides ning kaasata senisest paremini peamisi päritolu- ja transiidiriike. Nende kontaktametnike ülesanne on koguda teavet rändesuundumuste kohta, aidata kaasa ELi olukorrateadlikkusele ja prognoosisuutlikkusele, toetada ELi poliitiliste prioriteetide rakendamist ning hõlbustada ja toetada kohalikke ja piirkondlikke ILO võrgustikke. Praeguse seisuga on Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikud lähetatud 17 komisjoni kindlaks määratud prioriteetsesse kolmandasse riiki[22].

Mis puudutab ELi asutuste lähetusi, siis Frontex on praegu lähetanud oma kontaktametnikud seitsmesse riiki, mis hõlmab kokku 14 partnerriiki[23]. Frontex peab esmatähtsaks kontaktametnike lähetamist nendesse partnerriikidesse, mis on riskianalüüsi põhjal ebaseadusliku rände päritolu- või transiidiriigid. Arvesse võetakse ka tagasisaatmise valdkonnas olulisi riike[24]. Europol omalt poolt tugineb peamiselt liikmesriikide ja rahvusvaheliste partnerite kontaktametnike kokkukutsumisele oma peakorterisse ning lähetab praeguse seisuga kontaktametnikke üksnes Interpoli ja Washingtoni. Euroopa Liidu Varjupaigaamet ei ole lähetanud veel ühtegi sisserände kontaktametnikku.

2.2 Ühine lähetamine

Pidades silmas koostöö ja koordineerimise tagamise üldeesmärki, rõhutatakse ILO võrgustiku määruses ühise lähetamise tähtsust. Eelkõige märgitakse määruses, et ühist lähetamist tuleks edendada, et tõhustada operatiivkoostööd ja teabevahetust liikmesriikide vahel ning reageerida ELi tasandi vajadustele, nagu on kindlaks määranud juhtnõukogu. Kooskõlas ILO võrgustiku määruse artikliga 6 võivad ILO võrgustiku liikmed kahe- või

[19] Belgia, Eesti, Madalmaad, Norra, Poola, Prantsusmaa, Rootsi ja Soome.

[20] Euroopa tagasisaatmise kontaktametnik on liikmesriigi lähetatud ja ELi poolt tasustatud spetsialiseerunud kontaktametnik, kes on saadetud kolmandasse riiki esindama liidu tagasisaatmishuve, kontrollides ebaseaduslikult liidus viibivate kolmandate riikide kodanike identiteeti, arendades suutlikkust tagasisaatmise valdkonnas, toetades ühiste tagasisaatmisoperatsioonide korraldamist Frontexi koordineerimisel ja lihtsustades taasintegreerimise ja saabumisjärgse abi rakendamist.

[21] Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikud on praegu ainsad komisjoni lähetatud kontaktametnikud.

[22] 17 prioriteetset kolmandat riiki, kuhu Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikke lähetatakse, on järgmised: Armeenia, Bangladesh, Egiptus, Etioopia, Gambia, Liibanon, Mali, Maroko, Mauritaania, Niger, Nigeeria, Pakistan, Senegal, Serbia, Sudaan, Tuneesia ja Türgi. Uued lähetusriigid valiti välja varjupaiga ja rände välisaspektide töörühma poolt kindlaks tehtud vajaduste põhjal.

[23] Albaania (hõlmab ka Põhja-Makedooniat ja Kosovot*), Maroko, Moldova (hõlmab ka Armeeniat, Aserbaidžaani, Gruusiat ja Ukrainat), Pakistan, Senegal (hõlmab ka Gambiat ja Mauritaaniat), Serbia (hõlmab ka Bosnia ja Hertsegoviinat ning Montenegrot) ja Türgi.

[24] Euroopa piiri- ja rannikuvalvet käsitleva määruse (EL) 2019/1896 artikli 77 lõikes 4 on sätestatud ka Frontexi tagasisaatmise kontaktametnike lähetamise alus, kuigi ühtegi neist ei ole veel lähetatud. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896.

mitmepoolselt kokku leppida, et nende huve võivad esindada ka ühest liikmesriigist kolmandasse riiki või rahvusvahelisse organisatsiooni lähetatud sisserände kontaktametnikud. Sellistel juhtudel võivad asjaomased liikmesriigid saada ELi rahalist toetust.

ILO võrgustiku liikmed ei ole seda võimalust veel kasutanud ja juhivad tähelepanu mitmele takistusele, mis seda segavad. Mõne liikmesriigi sõnul on sisserände kontaktametnikke kõige tõhusam kasutada kooskõlas riiklike rändeprioriteetidega, keskendudes nende jaoks strateegilise tähtsusega piirkondadele. Teised liikmesriigid on rõhutanud ühiste lähetamiste tundlikkust ning õiguslikke probleeme või menetluslikke eeltingimusi. Ühiseid lähetamisi takistavateks teguriteks peetakse ka piiratud suutlikkust ja ressursse.

2.3 Sisserände kontaktametnike volituste ulatus

ILO võrgustiku määruse artiklis 2 on sätestatud, et kontaktametnikke käsitatakse sisserände kontaktametnikena isegi juhul, kui sisserändega seotud küsimused moodustavad „vaid osa asjaomase kontaktametniku ülesannetest“. Seetõttu koosneb ILO võrgustik nii lähetatud kontaktametnikest, kes keskenduvad üksnes sisserändele, kui ka kontaktametnikest, kes tegelevad sisserändega osana laiemast ülesannete portfellist.

Liikmesriikide vahel, kes otsustavad lähetada üksnes sisserändega seotud ülesandeid täitvaid sisserände kontaktametnikke, ja liikmesriikide vahel, kes lähetavad sisserände kontaktametnikke, kes tegelevad sisserändega osana laiemast ülesannete portfellist, valitseb võrdne tasakaal. Suurema rändeliikumisega silmitsi seisvad liikmesriigid kaldusid seadma prioriteediks üksnes sisserändega seotud ülesandeid täitvate sisserände kontaktametnike lähetamise, et toetada rändealast koostööd peamiste partnerriikidega, eelkõige eesmärgiga vähendada ebaseaduslikku rännet ja hõlbustada tagasisaatmist. Seevastu need liikmesriigid, kes integreerisid sisserändega seotud ülesanded laiematesse volitustesse, juhtisid tähelepanu sellest tulenevale tegevuspaindlikkusele ning ressursside piiratusele, sealhulgas eelarvekaalutlustele. Mõned ILO võrgustiku liikmed teatasid, et nad kasutavad nii kitsamaid kui ka laiemaid volitusi, sõltuvalt iga lähetuse strateegilistest vajadustest ja tegevuskontekstist.

2.4 Ülesanded ja vastutus

Sisserände kontaktametnikud täidavad oma ülesandeid lähetavate asutuste määratletud kohustuste raames. ILO võrgustiku määrus ei piira konkreetselt lähetavate asutuste vastutust oma vastavate sisserände kontaktametnike kohaldamisala ning ülesannete ja aruandlusahelate kindlaksmääramisel.

ILO võrgustiku määruse artiklis 3 on sätestatud mitmesugused ülesanded, sealhulgas kõik rändega seotud ülesanded. Peaaegu kõigi ILO võrgustiku liikmete sõnul on sisserände kontaktametnike peamine ülesanne koguda, vahetada ja analüüsida teavet rändesuundumuste kohta, eelkõige ebaseadusliku rände ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise kohta, et anda teavet strateegiliste otsustuste tegemiseks oma peakorteris. Enamiku ILO võrgustiku liikmete sõnul on sisserände kontaktametniku üheks ülesandeks ka tagasisaatmisoperatsioonide hõlbustamine, mille raames aidatakse kaasa repatrieerimist toetavatele vajalikele logistilistele ja õiguslikele protsessidele.

Ligikaudu pooled kõigist ILO võrgustiku liikmetest märkisid, et sisserände kontaktametnike ülesannete hulka kuulub rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise või inimkaubanduse uurimise toetamine ning seadusliku rändega seotud ülesannete, sealhulgas seadusliku rände menetluste, seadusliku rände võimalusi käsitleva teabe kogumise ja viisa taotlemise protsessi toetamine.

Nii vastuvõtvate asutuste kui ka konsulaartöötajate suutlikkuse suurendamise alaste koolituste läbiviimine kuulub samuti sageli sisserände kontaktametnike täidetavate ülesannete hulka. Kui esimesena nimetatud ülesanne keskendub suures osas piirihaldusega seotud ülesannetele, sealhulgas dokumendipettusele, Schengeni eeskirjadele ja reisijate hindamisele, siis teine toetab viisataotluste menetlemist, et vältida kohaliku Schengeni koostöö[25] kaudu viisapettust. Väike arv ILO võrgustiku liikmeid nimetas lennujaama kontaktametniku ülesandeid, nagu abi dokumentide kontrollimisel ja reisijate hindamisel.

Praegu ei ole ükski ILO võrgustiku liige teatanud, et nende sisserände kontaktametnikud osalevad kaitse/ümberasustamisega seotud tegevuses.

Lisaks teatasid liikmesriigid, et sisserände kontaktametnikel on sageli oluline roll vastuvõtva riigi ametiasutustega tehtava koostöö edendamisel, parandades seeläbi kahepoolseid suhteid, et hallata rändeprobleeme ühiselt.

Enamik ILO võrgustiku liikmeid märkis, et nad panustavad märkimisväärselt oma sisserände kontaktametnikele mõeldud tugevate koolitusraamistike loomisse, pakkudes esmast ja/või pidevat koolitust, mis on kohandatud selleks, et anda sisserände kontaktametnikele nende ülesannete tõhusaks täitmiseks vajalikud oskused ja teadmised. Ligikaudu kolmandik ILO võrgustiku liikmetest märkis siiski, et neil puudub sisserände kontaktametnikele mõeldud standardne alg- ja jätkukoolitus.

2.5 Juurdepääs ELi suuremahulistele infosüsteemidele

Selleks et sisserände kontaktametnikud saaksid oma ülesandeid täita, võivad ILO võrgustiku liikmed (välja arvatud komisjoni sisserände kontaktametnikud) anda sisserände kontaktametnikele juurdepääsu ELi suuremahulistele siseasjade infosüsteemidele, sealhulgas Euroopa varjupaigataotlejate sõrmejälgede andmebaasile (Eurodac), Schengeni infosüsteemile (SIS), viisainfosüsteemile (VIS), riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemile (EES) ning süsteemile „Võltsitud ja ehtsad dokumendid veebis“ (FADO) neid süsteeme reguleerivate konkreetsete liidu õigusaktide alusel[26].

ILO võrgustiku liikmed teatasid, et kõnealustele infosüsteemidele juurdepääsu ja nende kasutamise tase on erineva ulatusega. Ligikaudu pooltel liikmesriikide sisserände kontaktametnikel ja Europoli kontaktametnikel on otsene juurdepääs vähemalt ühele ELi suuremahulisele siseasjade infosüsteemile ja nad saavad teha selles päringuid. Kõige sagedamini nimetati süsteeme SIS ja VIS, kuigi mainiti ka Eurodaci ja FADOt. Mitu

[25] Kohalikku Schengeni koostööd reguleeritakse viisaeeskirjaga; selles viidatakse ELi delegatsiooni ja igas kolmandas riigis asuvate liikmesriikide konsulaatide vahelisele struktureeritud koostööle Schengeni viisaga seotud küsimustes.

[26] Neid infosüsteeme haldab Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Amet (eu-LISA), välja arvatud FADO, mida haldab Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex) eu-LISA tehnilise toe abil.

liikmesriiki[27] teatas, et nende sisserände kontaktametnikel ei olnud võimalik teha otse päringuid ELi suuremahulistes siseasjade infosüsteemides, aga nad said taotleda teavet kesksel volitatud asutuse kaudu.

ELi suuremahulistele siseasjade infosüsteemidele juurdepääsu erinev tase kajastab sisserände kontaktametnike profiilide mitmekesisust, alates õiguskaitseametnikest, kellel on kõige tõenäolisemalt juurdepääs oma õiguskaitseülesannete tõttu, kuni rände- või välisministeeriumide töötajateni, kelle juurdepääs on vähem tõenäoline, kuna nende ülesanded ei hõlma õiguskaitset. Sisserände kontaktametnike juurdepääsu piiramise põhjusena mainiti ka tehnilisi ja julgeolekukaalutlusi. Lisaks nendele kaalutlustele selgus, et ILO võrgustiku liikmete operatiivjuurdepääs ELi suuremahulistele infosüsteemidele on killustatud.

3. ILO võrgustike toimimine

3.1 Osalemine kohalikes ja piirkondlikes ILO võrgustikes

ILO võrgustiku määruse artikli 5 kohaselt peavad samasse riiki või piirkonda lähetatud sisserände kontaktametnikud moodustama kohalikke või piirkondlikke võrgustikke. Lisaks nähakse kõnealuses artiklis ette, et kohalikud ja piirkondlikud võrgustikud kohtuksid korrapäraselt ja alati, kui see on vajalik, ning toimiksid koostöö-, koordineerimis- ja teabevahetusfoorumitena. Lisaks määruse nõuetele on ELi rände tõhusa haldamise seisukohast äärmiselt oluline pidev koordineerimine ja teabevahetus sisserände kontaktametnike ning ELi delegatsioonide ja ÜJKP missioonide vahel kohapeal (eriti kui nendel missioonidel on sisserändega seotud ülesanded).

ILO võrgustiku liikmed on osalenud kohalikes ILO võrgustikes erinevas ulatuses. Valdav enamus teatas, et nad osalevad aktiivselt, märkides, et nad osalevad korrapäraselt koosolekutel ja vahetavad teavet. Väike arv ILO võrgustiku liikmeid oli kas vähe või ei olnud üldse kaasatud kohalikesse ILO võrgustikesse, sageli töökoormusega seotud piirangute, sisserände kontaktametnike ulatuslike kohustuste või ühel juhul selle tõttu, et vastuvõtvas riigis puudusid võrgustikud, millega nende ametnikud oleksid saanud ühineda.

Washingtonis asuvad Europoli kontaktametnikud osalesid aktiivselt sisserände kontaktametnike kohalikel koordineerimiskoosolekutel, kus käsitleti muu hulgas rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust. Ka Frontexi kontaktametnikud osalesid aktiivselt kohalikes võrgustikes, olenemata sellest, kuhu neid oli lähetatud.

Ligikaudu pooled ILO võrgustiku liikmed märkisid, et nad osalevad aktiivselt piirkondlikes sisserände kontaktametnike võrgustikes ning keskenduvad teabevahetusele, koordineerimisele ja osalemisele piirkondlikel foorumitel, nagu Hartumi ja Rabati protsessid, ning piirkondlikel konverentsidel, nagu Aafrika ja Frontexi luureteabevõrgustiku (AFIC) sisserände kontaktametnike konverents. Teiste liikmete osalemine oli juhutine, kuna mõnes piirkonnas puudusid piirkondlikud võrgustikud või olid takistuseks töökoormus, eelarvepiirangud või vähene huvi.

[27] Belgia, Poola, Rumeenia ja Ungari.

ILO võrgustiku liikmed ei teatanud, et neil oleks olnud suuri raskusi teabe hankimisel või vahetamisel sisserände kontaktametnike vahel. Mõned ILO võrgustiku liikmed rõhutasid siiski vajadust suurema selguse järele ELi tasandil seoses isikuandmete vahetamisega sisserände kontaktametnike vahel või olid neil tekkinud isikuandmete kaitsega seotud õiguslikud probleemid. Sellega seoses sisaldab artikkel 10 sätteid, mis võimaldavad sisserände kontaktametnikel töödelda isikuandmeid teatavate konkreetsete ülesannete täitmiseks[28].

Selle tulemusena, aga ka seetõttu, et puudub sisserände kontaktametnike jaoks mõeldud kasutajasõbralik teabevahetusvahend, kasutasid sisserände kontaktametnikud sageli vähem ametlikke sidemehhanisme, näiteks mobiilseid sõnumirakendusi, kuna need olid lähetuskohtades kättesaadavad.

3.2. Hõlbustaja roll kohalikes võrgustikes

Võrgustiku töö hõlbustajal on oluline roll nii kohalike ja piirkondlike võrgustike loomisel kui ka nende tõhusa toimimise tagamisel. Võrgustiku töö hõlbustaja on sisserände kontaktametnike vahelise koostöö ja koordineerimise igapäevane eestvedaja nii kohalikul kui ka piirkondlikul tasandil ning tal on keskne roll sisserände kontaktametnike tegevuse mõju maksimeerimisel.

Nagu on sätestatud ILO võrgustiku määruses, määratakse komisjoni poolt lähetatud sisserände kontaktametnikud (st Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikud) automaatselt vastutama võrgustike töö hõlbustamise ja toetamise eest. ILO võrgustiku liikmed pidasid Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikke sageli olulise rolli kandjateks tugevama koordineerimise edendamisel ning võrgustikule proaktiivsema ja sidusama dünaamika andmisel. Paljudes ELi delegatsioonides on Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikest saanud rändevaldkonna põhitegijad, kuna nad toimivad olulise sillana ELi delegatsioonide, liikmesriikide ja kohalike omavalitsuste vahel. Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike töö mõju on piiranud aga asjaolu, et Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike vabu ametikohti on üha raskem täita. See on tingitud sellest, et lähetavad liikmesriigid kannavad Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike lähetamisega seotud finantskoormust. Selle tulemusena ei ole mitmes prioriteetses partnerriigis[29] praegu Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikku ning enamiku Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike ametikohtadest täidab Saksamaa.

Riikides, kuhu komisjon sisserände kontaktametnikke ei läheta, peavad siseküsimustega tegelevad ELi asutuste poolt lähetatud sisserände kontaktametnikud hõlbustama ja toetama

[28] ILO võrgustiku määrus võimaldab töödelda isikuandmeid järgmiste ülesannete täitmiseks: a) kolmandate riikide kodanike identiteedi ja kodakondsuse kindlakstegemisel ja nende tagasipöördumise hõlbustamisel kooskõlas direktiiviga 2008/115/EÜ ning asjakohasel juhul ja kui see on võimalik, nende taasintegreerimisel; b) rahvusvahelist kaitset vajavate isikute identiteedi kindlakstegemisel nende liitu ümberasustamise hõlbustamiseks, sealhulgas neile võimaluse korral asjakohase lahkumiseelse teabe ja toe pakkumisel; c) seaduslike sisserändajate identiteedi kindlakstegemisel ning nende vastuvõtmiseks mõeldud liidu ja riiklike meetmete rakendamise hõlbustamisel; d) oma ülesannete täitmisel saadud teabe jagamisel sisserände kontaktametnike võrgustikes ja liikmesriikide pädevate asutustega, sealhulgas õiguskaitseasutustega, et ennetada ja avastada ebaseaduslikku rännet ning võidelda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu.

[29] Armeenia, Bangladesh, Egiptus, Etioopia, Gambia ja Türgi. Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike lähetamine Nigerisse ja Sudaani on praegu ootel. Türgisse lähetatud Frontexi kontaktametnik hõlbustab sisserände kontaktametnike kohaliku võrgustiku tööd.

kohalike ja piirkondlike võrgustike tööd. Frontexi kontaktametnikud on võtnud juhtrolli ja/või jätkavad juhtrolli täitmist Marokos, Senegalis, Moldovas ja Türgis. Washingtonis asuvad Europoli kontaktametnikud on võtnud juhtrolli sellistel foorumitel nagu kontaktametnike ühendus ja Rahvusvaheline Õiguskaitseühendus. Samuti tunnustati laialdaselt siseasjadega tegelevate ELi asutuste kontaktametnike positiivset panust kohalike ja piirkondlike võrgustike edendamisel, seda vaatamata sellele, et neid on vähe.

Riikides, kuhu komisjon ega ELi asutused ei läheta sisserände kontaktametnikke, peab kohalike ja piirkondlike võrgustike tööd hõlbustama kohaliku või piirkondliku võrgustiku liikmete poolt kokku lepitud liikmesriigi sisserände kontaktametnik. Mõned liikmesriigid, sealhulgas Hispaania, Itaalia Madalmaad, Norra, Šveits ja Ungari, on võtnud juhtrolli kohalike ILO võrgustike töö hõlbustamisel. Neid on aga vähe. ILO võrgustiku liikmed, kes teatasid, et nad ei ole kohalikes või piirkondlikes võrgustikes juhtrolli võtnud, tõid peamise põhjusena välja töökoormuse, selgitades, et juhtrolliga kaasnevate ülesannete täitmine võib hakata segama sisserände kontaktametnike muid ülesandeid, arvestades nende laiemaid operatiivülesandeid või üldist töökoormust.

3.3 Sisserände kontaktametnike panus Euroopa olukorrapildi koostamisse

Selleks et tõhusamalt reageerida ELi prioriteetidele, rõhutatakse ILO võrgustiku määruses vajadust tagada, et „sisserände kontaktametnike kasulikke teadmisi kasutataks täies ulatuses ära igakülgse pildi saamiseks olukorrast kolmandates riikides“[30].

Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikud annavad oma panuse erinevate foorumite töösse, sealhulgas nõukogu rände välismõõtme operatiivse koordineerimise mehhanismi (MOCADEM) ning rändevaldkonna valmisoleku- ja kriisikava raames. Samuti oodatakse Euroopa rändeküsimuste kontaktametnikelt igakuiseid ja *ad hoc* aruandeid, mis aitavad muu hulgas kaasa integreeritud olukorrateadlikkuse ja analüüsi (ISAA) aruannete koostamisele ning rändevaldkonna valmisoleku- ja kriisikava koosolekute jaoks ning mis avaldatakse kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva integreeritud korra (IPCR) veebisaidil.

Lisaks liikmesriikide sisserände kontaktametnikele, kes annavad aru oma riigi pädevatele asutustele, on ILO võrgustiku määruse artiklis 9 nõutud kogu ELi hõlmava teabe jagamist turvalise veebipõhise teabevahetusplatvormi kaudu. Selleks on komisjon kasutanud Euroopa rändevõrgustiku teabevahetussüsteemi (EMN-IES) platvormi ILO võrgustiku teabe jagamise vahendina, sealhulgas ILO võrgustikuga seotud halduseesmärkidel[31].

Praeguse seisuga on väga vähesed ILO võrgustiku liikmed registreerunud EMN-IESi platvormil ning neist veelgi vähem kasutab seda teabe jagamiseks. Kõik ILO võrgustiku liikmed kinnitasid, et nad kasutasid platvormi kas väga vähe või üldse mitte. EMN-IESi platvormi vähese kasutamisega seotud põhjustena nimetati kehva kasutajakogemust, teabe

[30] Sisserände kontaktametnike võrgustiku määruse põhjendus 7.

[31] Artiklis 9 on sätestatud, et teabevahetusplatvormi kaudu jagatav teave peab muu hulgas sisaldama ILO võrgustiku kaheaastaseid tööprogramme, juhtnõukogu liikmete ajakohastatud nimekirja, kolmandatesse riikidesse lähetatud sisserände kontaktametnike kontaktandmete ajakohastatud nimekirja ning juhtnõukogu tegevuse ja otsustega seotud asjakohaseid dokumente. Samuti on artiklis 9 märgitud, et välja arvatud sisserände kontaktametnike ja ILO võrgustiku juhtnõukogu kohta käiv teave, ei tohi turvalise veebipõhise teabevahetusplatvormi kaudu vahetatav teave sisaldada isikuandmeid ega linke, mille kaudu sellised isikuandmed on otseselt või kaudselt kättesaadavad.

jagamise standardimise puudumist, vajadust saada enne teabe üleslaadimist keskasutustelt vastav luba, vähest teadlikkust platvormist ja asjakohase teabe puudumist platvormil. Hoolimata ILO võrgustiku määruse sätetest juhtisid mõned ILO võrgustiku liikmed tähelepanu ka õiguslikele takistustele, mis ei võimaldanud neil EMN-IESi platvormi tõhusalt kasutada.

Vaid vähesed ILO võrgustiku liikmete poolt lähetatud sisserände kontaktametnikest on ühendatud Europoli turvalise teabevahetusvõrguga (SIENA), hoolimata asjaolust, et ILO võrgustiku kaheaastane tööprogramm näeb ette sellise katseprojekti käivitamist, mille abil ühendada omavahel õiguskaitseasutuste poolt kolmandatesse riikidesse lähetatud sisserände kontaktametnikud. Europol sooviks, et sisserände kontaktametnikud oleksid SIENAga paremini ühendatud, ning rõhutab, et sisserände kontaktametnike aktiivne aruandlus Europolile parandaks teabevoogu rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja sellega seotud kuritegude kohta, mis omakorda aitaks saada reaalajas täpsema olukorrapildi ning toetaks andmepõhisemat ja ennetavamat lähenemisviisi kuritegelike võrgustike lõhkumisele. Europoli määrus, mida on viimati muudetud määrusega (EL) 2025/2611,[32] kohustab liikmesriike ühendama oma sisserände kontaktametnikke SIENAga, et kõnealused kontaktametnikud saaksid edastada asjakohast teavet Europolile otse või oma riiklike ametiasutuste kaudu[33].

Just tagasisaatmise kontaktametnike puhul rõhutas Frontex, et kuigi ebaseadusliku rände haldamise rakendus (IRMA) võimaldas jagada tagasisaatmisega seotud teavet, ei olnud tagasisaatmise kontaktametnikel juurdepääsu süsteemidele, mis oleksid lubanud vahetada muud liiki operatiivteavet, sealhulgas teavet olukorrateadlikkuse suurendamiseks. Näiteks puudub nii tagasisaatmise kontaktametnikel kui ka Frontexi kontaktametnikel juurdepääs Euroopa piiride valvamise süsteemile (EUROSUR).

ILO võrgustiku liikmed on korduvalt nõudnud turvalise andmevahetuse tõhustamiseks struktureeritud kommunikatsiooniraamistike ja vastavate vahendite loomist, et parandada ILO võrgustiku määruse rakendamist.

3.4 ILO võrgustiku panus rände haldamisse

ILO võrgustiku liikmed tunnustasid laialdaselt ILO võrgustiku positiivset panust rände haldamisse. Eelkõige rõhutasid nad võrgustiku tähtsat rolli olulise operatiiv- ja strateegilise teabe kogumisel ja jagamisel, sealhulgas teave rändeteede muutumise, rändajate ebaseaduslikult üle piiri toimetajate töömeetodite ja esilekerkivate ohtude kohta. Samuti mainiti, et asjaolu, et sisserände kontaktametnikud edastavad õigeaegset, usaldusväärset ja kasutatavat teavet kohapeal toimuva kohta, on olukorrateadlikkuse, riskianalüüsi ja teadlike otsuste tegemise seisukohast ülioluline.

Sisserände kontaktametnike rolli tagasisaatmise valdkonnas hinnatakse kõrgelt ka operatiivtasandil. Sisserände kontaktametnikud ja eelkõige Euroopa tagasisaatmise

[32] Määrus (EL) 2025/2611 Europoli toetuse suurendamise ning politseikoostöö tõhustamise kohta, et tõkestada rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32025R2611.

[33] Samuti on Europoli määruses sätestatud, et kui sisserände kontaktametnikku ei ole õiguslikel, organisatsioonilistel või tehnilistel põhjustel võimalik SIENAga ühendada, esitab kõnealune sisserände kontaktametnik asjakohase teabe riigi pädevale asutusele muude turvaliste kanalite kaudu.

kontaktametnikud edendavad dialoogi ja koostööd, sealhulgas suutlikkuse suurendamise programmide ja tagasipöördujate tuvastamiseks tehtavate jõupingutuste toetamise kaudu. Samuti hõlbustavad nad tagasisaatmisoperatsioone ja aitavad jälgida ELi taasintegreerimisprogrammi (EURP) kohalike taasintegreerimispartnerite tegevust.

Sisserände kontaktametnikel on keskne roll ka jõupingutustes, mida teevad ILO võrgustiku liikmed rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemisel. Sisserände kontaktametnike panus ulatub ebaseadusliku üle piiri toimetamise rändeteede ja esilekerkivate suundumuste kindlakstegemisest võltsitud dokumentide ja kahtlaste reisiharjumuste tuvastamiseni. Samuti nõustavad nad lennuettevõtjaid lennujaamades ning teevad kohapeal koostööd uurimiste ja operatsioonide läbiviimisel, et lõhkuda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubandusega seotud organiseeritud kuritegelikke rühmitusi. Lisaks tunnustatakse sisserände kontaktametnikke nende väärtusliku panuse eest kohaliku Schengeni koostöö ja konsulaarasutuste toetamisel viisataotluste menetlemisel, eelkõige abiga, mida pakutakse võltsitud dokumentide tuvastamisel.

Kokkuvõttes pidasid ILO võrgustiku liikmed sisserände kontaktametnikke oluliseks ühenduslüliks partnerriikide ametiasutustega, kuna nende töö aitab kaasa kriitilise tähtsusega igapäevasele koostööle vastuvõtvate riikide kolleegidega ning luua usaldusel põhinevaid suhteid, mis toetavad tõhusat koostööd ning võimaldavad probleeme kiiresti ja pragmaatiliselt lahendada. Sellest hoolimata on koostöö ja koordineerimine ILO võrgustikes kohati ebajärjekindel ning sõltub suurel määral võrgustiku töö hõlbustajate isiklikust pühendumusest.

4. Juhtnõukogu volituste rakendamine

4.1 Juhtnõukogu moodustamine ja toimimine

ILO võrgustiku määruse artikliga 7 luuakse ILO võrgustiku juhtnõukogu, mille esimees on komisjoni esindaja. Ajavahemikul 2019. aasta juunist, mil võeti vastu ILO võrgustiku määrus, kuni 2025. aasta detsembrini toimus kas kohapeal või veebis kaksteist juhtnõukogu koosolekut. 4. oktoobril 2019 võttis juhtnõukogu vastu oma kodukorra, nagu on nõutud ILO võrgustiku määruse artiklis 8.

Lisaks haldusülesannete täitmisele ILO võrgustiku juhtorganina oodatakse juhtnõukogult, mis esindab lähetatud sisserände kontaktametnike kogukonna suhtes Euroopa tiimi lähenemisviisi, et ta annaks strateegilise suuna ILO võrgustiku määruse rakendamiseks ja seeläbi ka Euroopa tiimi lähenemisviisi rakendamiseks kohapeal.

Juhtnõukogu vastutusalasse kuuluvad ülesanded, näiteks lähetustega seotud lünkade kindlaksmääramine, potentsiaali hindamine täiendavate sisserände kontaktametnike lähetamiseks ning kohalike ja piirkondlike ILO võrgustike *ad hoc* meetmete kokkuleppimine, eeldavad, et juhtnõukogu annaks strateegilise impulsi. Seni on juhtnõukogu aga peaaegu täielikult tuginenud komisjoni suunistele, samal ajal kui teised ILO võrgustiku liikmed ei ole veel täiel määral kasutanud juhtnõukogu potentsiaali, näiteks selleks, et määrata kindlaks prioriteetsed kolmandad riigid ühiseks lähetamiseks või teha ettepanekuid õigeaegselt rakendatavate sisserände kontaktametnike projektide või operatiivkohtumiste kohta.

ILO võrgustiku määruse artiklis 7 kutsutakse juhtnõukogu esimeest üles tagama, et kokku lepitud kollektiivsed meetmed oleksid kooskõlas ja koordineeritud asjakohaste liidu vahendite ja struktuuridega ning peegeldaksid liidu rändevaldkonna prioriteete. Kuigi kaheaastases tööprogrammis sisalduvad meetmed on kooskõlas ELi prioriteetidega, on koordineerimine asjaomaste nõukogu töörühmadega seni olnud piiratud.

4.2 Kaheaastase tööprogrammi rakendamine

ILO võrgustiku määruse artikliga 8 tehakse juhtnõukogule ülesandeks määrata prioriteedid ja kavandada kaheaastase tööprogrammi raames meetmed. Sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku kaheaastane tööprogramm aastateks 2021–2022 võeti vastu 7. detsembril 2020 ja selles seati kolm prioriteeti: i) ebaseadusliku rände tõkestamine ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemine; ii) ELi tagasisaatmispoliitika toetamine ning iii) seaduslike ELi sisenemise võimaluste edendamise toetamine. Kõigi kolme prioriteedi raames määrati kindlaks rida meetmeid,[34] mida rakendatakse Sisejulgeolekufondi välispiiride ja viisade rahastamisvahendi (2014–2020)[35] rahalisel toel.

Selle põhjal võivad ILO võrgustiku liikmed teha ettepaneku võtta projekti rakendamisel juhtroll. Alates ILO võrgustiku määruse vastuvõtmisest on toetust antud kokku 10 projektile kogusummas ligikaudu 8,5 miljonit eurot, et tegeleda kaheaastases tööprogrammis sätestatud kolme prioriteediga. Ainult neli liikmesriiki – Hispaania, Poola, Prantsusmaa ja Saksamaa[36] – on võtnud mõne projekti rakendamisel endale juhtrolli. ILO võrgustiku liikmed tõid välja mitu põhjust, miks olemasolevaid rahalisi vahendeid ei kasutatud: ebapiisavad inimressursid, eriti projektijuhtimise valdkonnas, rahastamise madalad ülemmäärad, juurdepääs muudele ELi rahastamisallikatele ja operatiivtöö, mis on projektitööst olulisem.

Kaheaastast tööprogrammi, mis on vastu võetud ja mida on hiljem muudetud, peetakse jätkuvalt kehtivaks. Seepärast on juhtnõukogu kandnud kaheaastase tööprogrammi üle järgmistesse aastatesse. Seega oli käesoleva aruande vastuvõtmise ajal jõus sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku 2021.–2022. aasta tööprogramm.

4.3 ILO võrgustiku suutlikkuse suurendamine

Artiklis 8 on sätestatud, et juhtnõukogu peab toetama ja suurendama sisserände kontaktametnike tegevussuutlikkust, sealhulgas ühise täiendava ja vabatahtliku

[34] 1. prioriteet: kolmandate riikide ametiasutuste ja muude sidusrühmade suutlikkuse suurendamine; konsulaarasutuste abistamine viisataotlustega seotud dokumendipettuse korral; koostöö ühiste operatiivpartnerluste ja muude projektide raames, mille eesmärk on takistada rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda; ühised lennujaama kontaktametnikud; katseprojekti käivitamine SIENAga ühenduse loomiseks kolmandates riikides; ETIASe alase teabevahetuse toetamine kolmandates riikides. 2. prioriteet: kolmandate riikide ametiasutuste ja muude sidusrühmade suutlikkuse suurendamine; sisserände kontaktametnike tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud ülesannete toetamine kolmandates riikides. 3. prioriteet: kolmandate riikide ametiasutuste ja muude sidusrühmade suutlikkuse suurendamine; ELi sisenemiseks seaduslike võimaluste loomise toetamine.

[35] Kaheaastast tööprogrammi muudeti 30. juulil 2021, et 1) võimaldada sisserände kontaktametnike osalusega projektide rahastamist piirihalduse ja viisapoliitika rahastu kaudu; 2) laiendada otselepingu saajate rahastamiskõlblikkuse kriteeriume; 3) kõigil liikmesriikidel oleks võimalus taotleda otselepinguid projektide elluviimiseks tööprogrammi kolme prioriteedi raames; 4) selgitada, et rahalised vahendid on kättesaadavad ka horisontaalsete meetmete rakendamiseks.

[36] Madalmaad, Norra ja Poola on projektide rakendamist toetanud teiseste partneritena.

tuumõppekava väljatöötamise ja lähetamiseelse väljaõppe kaudu ning töötades välja kontaktametnike tegevussuunised põhiõiguste järgimise kohta, milles keskendutakse haavatavatele isikutele.

Kuigi enamik ILO võrgustiku liikmeid toetas ideed töötada sisserände kontaktametnike jaoks välja ühine õppekava ELi küsimustes, ei ole seda praktikas veel tehtud. Mitu liikmesriiki rõhutas, et ühine õppekava tagaks ühtse teadmusbaasi, suurendaks arusaamist ELi prioriteetidest, aitaks ühtlustada eesmärke, tugevdaks teabevahetuse ning teabe, seisukohtade ja parimate tavade vahetamise jaoks kehtestatud menetlusi ning muudaks seega sisserände kontaktametnike töö Euroopa tiimi lähenemisviisi kaudu tõhusamaks, nagu on ette nähtud ILO võrgustiku määruses. Enamik ILO võrgustiku liikmeid leidis, et ühise õppekavaga saavutataks suurem järjepidevus ELi õiguse ja poliitika kohaldamisel, tagades eeskirjade ühetaolisema tõlgendamise ja kohaldamise, vältides erinevaid lähenemisviise ja tugevdades koostööd ILO võrgustiku liikmete vahel.

Samuti kutsutakse artiklis 8 üles arendama ILO võrgustiku suutlikkust ühiste seminaride korraldamise kaudu, mis hõlmaksid kõiki rände haldamisega seotud ülesandeid. Alates ILO võrgustiku määruse vastuvõtmisest on ILO võrgustiku raames toimunud üks sisserände kontaktametnike piirkondlik üritus: 28.–29. märtsil 2023 Albaanias Tiranas sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku piirkondlik kohtumine, mille teemaks oli rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastane võitlus ja Lääne-Balkani riikidega käivitatud smugeldamisvastase operatiivpartnerluse rakendamine. Teine kõrgelt hinnatud piirkondlik sisserände kontaktametnike üritus, kuigi seda ei korraldata ametlikult ILO võrgustiku raames, on Aafrika ja Frontexi luureteabevõrgustiku iga-aastane sisserände kontaktametnike kohtumine.

ILO võrgustiku liikmed rõhutasid sisserände kontaktametnike kohtumiste tähtsust. ILO võrgustik on eelkõige praktikute kogukond. Ollakse väga huvitatud kohapealsetest kohtumistest mitte ainult kohalikul, vaid ka piirkondlikul tasandil, et laiem kogukond, sealhulgas sarnaselt meelestatud riikide kontaktametnikud, saaks omavahel kohtuda.

5. Järeldused ja edasised sammud

5.1 Järeldused

Edusamme on tehtud sisserände kontaktametnike vahelise koostöö ja koordineerimise tõhustamisel ning selle tagamisel, et sisserände kontaktametnikud aitaksid senisest rohkem kaasa sisserände kontaktametnike Euroopa võrgustiku toimimisele.

Kohalikud ILO võrgustikud on üldiselt aktiivsed, neis osalemine on hästi välja kujunenud ja neid tunnustatakse nende lisaväärtuse eest, eelkõige seoses teabe jagamisega. Liikmesriigid jätkavad sisserände kontaktametnike lähetamist peamiselt ebaseadusliku rände ja tagasisaatmisega seotud ülesannete täitmiseks, kuigi neil palutakse üha enam tegeleda ka seadusliku rändega seotud ülesannetega. Mitmes jurisdiktsioonis on sisserände kontaktametnikud olnud tihedalt kaasatud kohalikku Schengeni koostöösse ning nad on nõustanud konsulaate riskiprofiilide ja võltsitud viisataotluste avastamise küsimustes. ILO võrgustiku liikmed tunnustavad positiivse dünaamika edendamisel laialdaselt siseküsimustega tegelevate ELi asutuste poolt lähetatud sisserände kontaktametnike ning liikmesriikide lähetatud Euroopa tagasisaatmise kontaktametnike rolli kohalikes ja

piirkondlikes võrgustikes. Selle tulemusena avaldavad ILO võrgustiku liikmed laialdast toetust täiendavate kontaktametnike lähetamisele, et tugevdada koostöödünaamikat vastuvõtvates riikides ja Euroopa tiimi lähenemisviisi ILO võrgustikus. ILO võrgustiku juhtnõukogu on tunnustatud selle eest, millist lisaväärtust see juhtorganina pakub, eelkõige kaheaastase tööprogrammi ja prioriteetsete meetmete kaudu.

Sellegipoolest kaasneb ILO võrgustiku täieliku potentsiaali ärakasutamisega, sealhulgas sellega, et võrgustik saaks anda igakülgse panuse kogu rändeteed hõlmavasse lähenemisviisi, arvukalt probleeme.

Kuigi sisserände kontaktametnike lähetamine Europoli, Frontexi ja komisjoni poolt ning Euroopa tagasisaatmise kontaktametnike lähetamine liikmesriikide poolt on aidanud edendada Euroopa tiimi lähenemisviisi ILO võrgustiku töös, otsustavad ja hindavad liikmesriigid endiselt ise suuresti seda, kas lähetada sisserände kontaktametnikke riiklike strateegiliste ja operatiivhuvide alusel ja mitte Euroopa tiimi lähenemisviisi silmas pidades. Samuti ilmneb täiendav killustatus seoses sellega, et ILO võrgustiku liikmetel puudub võrdsetel alustel juurdepääs ELi suuremahulistele infosüsteemidele.

Operatiivtasandil on sisserände kontaktametnike vaheline suhtlus piirdunud peamiselt füüsiliste kohtumiste ja sõnumirakenduste kaudu toimuva teabevahetusega, kuna puuduvad kasutajasõbralikud mehhanismid või vahendid teabevahetuseks kohalike, piirkondlike ja laiemate sisserände kontaktametnike kogukondade raames. Kohalike ILO võrgustike ja kohaliku Schengeni koostöö vaheline koordineerimine on sageli toimunud pigem üksikute sisserände kontaktametnike initsiatiivil kui struktureeritud koostöö tulemusena kohaliku ILO võrgustiku töö vahendaja ja kohaliku Schengeni koostöö korrespondendi vahel ELi delegatsioonis.

Juhtudel, mil komisjon ega siseküsimustega tegelevad ELi asutused ei ole sisserände kontaktametnikke lähetanud, sõltub kohalike ja piirkondlike võrgustike tegevus sageli liikmesriikide sisserände kontaktametnike poolt võetud juhtrollist. Selle tulemusena leiavad peaaegu kõik ILO võrgustiku liikmed, et kolmandatesse riikidesse lähetatud Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike ja Frontexi kontaktametnike arvu suurendamine tooks märkimisväärset kasu, pidades silmas nende juhtrolli kohalike ja piirkondlike ILO võrgustike hõlbustamisel. ILO võrgustiku liikmed on rõhutanud ka seda, et sisserände kontaktametnike lähetamine komisjoni ja siseküsimustega tegelevate ELi asutuste poolt võib tõhusama koordineerimise kaudu parandada tegevuse tõhusust ja koostööd[37].

Lisaks sisserände kontaktametnike igapäevasele teabevahetusele kohalikul tasandil on teabevahetus asjakohase struktureeritud korralduse puudumisel toimunud suures osas riiklike kanalite kaudu. EMN-IESi teabevahetusplatvormi tehnilised ja ülesehituslikud probleemid, aga ka liikmesriikide ametiasutuste seatud piirangud on takistanud teabe laiemat vahetamist. Lisaks on SIENAga ühendatud sisserände kontaktametnike väga väike arv takistanud teabevahetust Europoliga ning asjakohase kanali ja õigusraamistiku

[37] Seda kinnitab ka Europol, kes peab Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike aruandeid väärtuslikuks teabeallikaks töö jaoks, mida tehakse Europoli rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastases Euroopa keskuses (ECAMS). Need aruanded toetavad nii keskuse tehtavaid strateegilisi hindamisi kui ka aitavad tuvastada luurelünki ja parandada olukorrateadlikkust, võimaldades seeläbi mõista põhjalikumalt rändajate ebaseaduslikust üle piiri toimetamist ja muid seda hõlbustavaid ja sellega seotud raske organiseeritud kuritegevuse vorme.

puudumine olukorrateadlikkuse alase teabe jagamiseks Frontexiga on piiranud sisserände kontaktametnike suutlikkust jagada Frontexiga andmeid ja aidata seeläbi ELil luua piirieelset olukorrapilti. Kuna sisserände kontaktametnike piirkondlikke üritusi toimub harva, on ulatuslikum teabevahetus takistatud ning see piirab ILO võrgustiku suutlikkust kujundada igakülgset pilti olukorrast kolmandates riikides.

Institutsioonilisel tasandil on edusammud olnud piiratud või mõnel juhul olematud seoses juhtnõukogu teatavate ülesannetega (nagu need on sätestatud ILO võrgustiku määruses), mis aitavad edendada Euroopa tiimi lähenemisviisi. Nende ülesannet hulgas on näiteks sisserände kontaktametnike piirkondlike ürituste korraldamine ja kõnealuste kontaktametnike ühise tuumõppekava väljatöötamine. ILO võrgustiku liikmete vähene kaasatus ja ebapiisavad kontaktid teiste ELi foorumitega on takistanud juhtnõukogul maksimeerida oma potentsiaali strateegilise üksusena ning seetõttu ei ole suudetud ILO võrgustikus rakendada tõelist Euroopa tiimi lähenemisviisi ega võtta ELi rände haldamise suhtes tõhusalt kasutusele kogu rändeteed hõlmavat lähenemisviisi.

Kui ILO võrgustiku töös on Euroopa tiimi lähenemisviisi ka kasutatud, on see peamiselt toimunud komisjoni ja siseküsimustega tegelevate ELi asutuste poolt kohalikesse ILO võrgustikesse lähetatud sisserände kontaktametnike või komisjoni kui ILO võrgustiku juhtnõukogu esimehe algatusel. Tugevam Euroopa tiimi lähenemisviis ja juhtnõukogu kaasatus on keskse tähtsusega, et kasutada kohapeal ära ILO võrgustiku määruse täielikku potentsiaali ja suurendada ILO võrgustiku mõjuvõimu, et sellest saaks rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemise ülemaailmse liidu rakendamise peamine vahend.

5.2 Edasised sammud

Rändepoliitiline maastik on pärast ILO võrgustiku määruse vastuvõtmist 2019. aastal märkimisväärselt muutunud. Ränne on ELi poliitiline prioriteet, mis on muu hulgas seotud nii sisejulgeoleku kui ka majandusliku konkurentsivõimega. On jõulisi üleskutseid selle kohta, et sisserände kontaktametnikel peaks olema suurem roll ELi rände haldamise toetamisel, et rändediplomaatia oleks koordineeritum ja jõulisem ning et kohapeal kasutataks ära Euroopa tiimi lähenemisviisi kogu potentsiaal, et rakendada rände- ja varjupaigalepet ning selle terviklikku lähenemisviisi rände haldamisele partnerluses kolmandate riikidega. Selles kontekstis on peamised algatused on järgmised: rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemise ülemaailmne liit, milles Europolil on suurem roll; ELi talendireserv ja seaduslike juurdepääsupunktide bürood talentide liikuvuse edendamiseks ning tagasisaatmise ja tagasivõtmise kiirendamiseks; varjupaiga- ja rändehaldusstrateegia; ning ELi viisastrateegia.

Eespool toodut arvesse võttes on vaja astuda järgmised sammud, et edendada ILO võrgustiku määruse rakendamist sellel muutuval poliitikamaastikul, eesmärgiga suurendada nii ILO võrgustiku (ELi rände haldamise toetamiseks) kui ka rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemise ülemaailmse liidu tegevusmõju:

Kogu rändeteed hõlmav lähenemisviis

1. laiendada komisjoni ja siseküsimustega tegelevate ELi asutuste poolt lähetatud sisserände kontaktametnike ringi peamistele rändeteedel asuvatele riikidele, kasutades

sealhulgas ILO võrgustiku juhtnõukogu, et teha kindlaks lüngad lähetustes, julgustades ja rahaliselt toetades ühist lähetamist ning suurendades Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike lähetamise rahastamist;

2. parandada sisserände kontaktametnike osalemist kõigis rändega seotud ülesannetes, nagu on sätestatud ILO võrgustiku määruses, sealhulgas võidelda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu, toetada tagasisaatmist, tagasivõtmist ja taasintegreerimist ning hõlbustada seadusliku rände menetlusi (nt kohaliku Schengeni koostöö kaudu) ja tõhusat juurdepääsu rahvusvahelisele kaitsele;

3. hõlbustada sisserände kontaktametnike operatiivkohtumisi, milles keskendutakse prioriteetsetele rändeteedele ja kolmandatele riikidele, et edendada teabevahetust, parandada arusaamist rändedünaamikast ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise võrgustiku töömeetoditest ning töötada välja kohandatud vastumeetmed;

Teabe jagamine ja teadmiste kogumine

4. innustada liikmesriike sisserände kontaktametnike ühendamisel SIENAga ja toetada neid selles tegevuses, eesmärgiga tõhustada teabe jagamist ja toetada seeläbi määruse (EL) 2025/2611 rakendamist;

5. edendada pidevat koordineerimist ja teabe jagamist kontaktametnike, ELi delegatsioonide ja ÜJKP missioonide vahel kohapeal (eriti kui nendel missioonidel on sisserändega seotud ülesanded);

6. töötada selle nimel, et pakkuda sisserände kontaktametnike kogukonnale kasutajasõbralikke teabejagamisvahendeid, et parandada operatiivkoostööd ja andmevahetust;

7. innustada sisserände kontaktametnikke panustama rändealasesse varajase hoiatamise tegevusse osana olukorrateadlikkuse, varajase hoiatamise ja prognoosimise projektist,[38] et toetada ELi ja liikmesriikide rändehalduse kavandamist ja operatiivmeetmeid;

8. töötada koostöös ILO võrgustiku juhtnõukoguga välja sisserände kontaktametnike ühine tuumõppekava, et standardida teadmisi, mis on seotud ILO võrgustiku määruse, peamiste ELi rändehalduspoliitika valdkondade ja ELi rändediplomaatiaga terves ILO võrgustiku kogukonnas;

ILO võrgustiku juhtnõukogu

9. parandada koordineerimist juhtnõukogu esimehe ja nõukogu eesistujariigi vahel, et viia ILO võrgustiku algatused kooskõlla asjaomaste nõukogu töörühmadega (nt varjupaiga ja rände välisaspektide töörühm (EMWP), rände välismõõtme operatiivse koordineerimise mehhanism (MOCADEM) jne);

[38] Euroopa Komisjoni elluviidav olukorrateadlikkuse, varajase hoiatamise ja prognoosimise (SAEWF) projekt on hiljutine algatus, mis täiendab rändevaldkonna valmisolekut ja kriisiohjet puudutavat ELi mehhanismi (rändevaldkonna valmisoleku- ja kriisikava). Selle projekti raames on tulevikuseire katseprojektis osalenud Euroopa rändeküsimuste kontaktametnike panus juba aidanud kaasa rändealase varajase hoiatamise arendamisele.

10. innustada – ilma et see piiraks määruse sätete kohaldamist – nõukogu eesistujariike osalema aktiivselt ILO võrgustiku juhtnõukogus tihedas koostöös komisjoniga ja komisjoni juhtimisel;
11. koostada uus ILO võrgustiku kaheaastane tööprogramm, mis hõlmab eespool nimetatud samme tulevaste tegevusprioriteetide suunamiseks.